

Betraktelser i omloppsana

Betraktelser i omloppsbana

Marcus Wandt
med Martin Wicklin

Bonnier Fakta

www.bonnierfakta.se

Copyright © Marcus Wandt, Martin Wicklin 2024

Omslag: Pär Wickholm

Omslagsfoto: Marcus Wandt

Tryckt hos ScandBook EU, 2024

ISBN 978-91-7887-717-1

Förord

Att med text beskriva en så stark upplevelse som att lämna sin planet och betrakta den utifrån är både stimulerande, utmanande och känns ibland nästan omöjligt. Många gånger under författandet av den här boken har jag reflekterat över att våra bokstäver och ord som kommunikationsmedel upplevs vara ett alldeles för smalt medium för att jag skall kunna föra över det jag vill till den som läser. Trots det så har det ändå fungerat förvånansvärt väl att stänga ögonen och succesivt återskapa ljuden, rörelserna, synen, vilket framkallar känslan, tankarna och upplevelserna, som sedan kan skrivas ned och förhoppningsvis beskrivas på ett sådant vis att känslan förs över.

Ganska direkt när jag kom tillbaks till Sverige efter rymdäventyret så bjöds jag in i ett fint rum i Stockholms innerstad. Rymdstyrelsen hade bokat in en intervju för ett program som heter Söndagsintervjun. Det hade varit intensiva dagar sedan jag kom tillbaka och de flesta intervjuerna jag gav var runt tio minuter långa. Den här var mycket längre. Journalisten som intervjuade mig verkade genuint intresserad, gav mig tid att svara och lyssnade på mina svar. Han undvek inte heller de svåra frågorna och bjöd in till en behaglig diskussion. Det var första gången jag träffade Martin Wicklin. När en bok sedan skulle skrivas på ganska kort tid och Martins namn kom upp så tänkte jag att det här kommer kanske gå ändå.

Den här boken är skriven som ett samarbete mellan mig och

Martin. I tillägg till att skriva ned min berättelse så ville jag få med lite rymdhistoria och en del fakta om vår rymdutforskning. Det visade sig att Martin i tillägg till det han redan ville skriva om rymdhistoria och fakta om rymdutforskning ville få med en berättelse om att resa till rymden. Med andra ord så kändes det som ett strålande tillfälle för samarbete. Det var och är också viktigt för mig att så många som möjligt får ta del av rymdresan och upplevelsen eftersom jag på riktigt anser att det inte var min resa, utan vår resa tillsammans. Varje gång någon lämnar vår planet är än så länge en resa för alla i mänskligheten, vilket måste tas till vara.

I skrivande stund är det ganska precis sex månader sedan jag kom tillbaks till jorden. Jag har troligen inte hunnit processa allt, men att skriva den här boken har gjort att jag har tagit mig tiden att återuppleva stora delar av resan.

En komponent i det äventyr som den här boken beskriver är dess tempo, allt har gått mycket snabbt, likaså författandet av den här boken. En av anledningarna till det är viljan att bära ut erfarenheterna från upplevelsen så snart som möjligt, medan händelser och minnen är färska.

Det är svårt att få med allt man vill i en bok och fortfarande hålla den tillräckligt lättsmält. Samtidigt är det viktigt att vi lär oss så mycket som möjligt varje gång vi ger oss ut på riskfyllda äventyr som detta. Jag uppmanar därför alla som tycker att de inte fick sina frågor besvarade att höra av sig på fragoromrymden@gmail.com med sina önskemål och funderingar. Jag kommer inte att besvara era frågor direkt, men kommer förhoppnings finna tiden att någon gång framöver besvara dem i en form som möjliggör att svaren tillhandahålls till alla som vill. Har man en fråga så är det ofta fler som står med samma funderingar.

Tack för att du är nyfiken och intresserad och jag hoppas att du får några intressanta timmar med den här boken.

Marcus, Kungsör, 11 augusti 2024

Annonsen

Måndagen 22 mars 2021

Jag sitter fortfarande kvar i bilen på uppfarten till vårt hus i Linköping. Klockan är strax efter fem och jag hade tänkt att vara klar med det här jobbsamtalet innan jag kom hem. Det stör mig att jag inte är det. Jag försöker att inte ta med jobbet innanför dörrarna när jag kommer hem, helst ha alla jobbsamtal avklarade och alla viktiga mejl checkade innan jag går ut ur bilen. Men det är svårt, det är oftast lite för intressant för att kunna släppa. Det har varit en lång vinter och det är svalt i luften, våren dröjer.

På jobbet befinner vi oss i en intensiv fas av tester av den senaste versionen av Jas 39 Gripen, version E. Som chefstestpilot på Saab är jag ansvarig för testflygningarna som pågår i Sverige och i Brasilien. I Sverige utgår provflygningarna från Linköping och i Brasilien från Gavião Peixoto, där vi har byggt upp en provverksamhet efter att landet för några år sedan köpte Gripen. Jobbet är dynamiskt med stora och små beslut och många intensiva kontakter med Försvarmakten, Försvarets materielverk, Brasiliens flygvapen och internt på Saab. Som tur är så är testpiloterna och markpersonalen på min enhet i stort sett självgående, vilket är skönt eftersom det ger mig tid att flyga en hel del själv och på riktigt vara en del av den operativa verksamheten.

Klockan hinner bli halv sex innan vi avslutar samtalet. Jag låser

bilen och kan äntligen gå in och krama barnen. När det gäller att hämta på förskola och fixa mat till familjen så tar vi det som det kommer. Ofta hörs vi snabbt under eftermiddagen och kollar vem som har störst möjlighet att komma ifrån före fem, då förskolan stänger. Den som hämtar brukar också börja med middagen och hinner den andra i kapp så hjälps vi åt. Fördelningen brukar bli ganska jämn över tid, men det går upp och ned beroende på hur intensivt det är på våra jobb. Karina är civilingenjör och jobbar också på Saab men som teknisk chef för Gripens cockpit. Eftersom Karina hämtade barnen idag så är hon nu i full gång med maten. Det blir köttfärssås och spagetti och färsen fräser för fullt i pannan, jag hjälper till att skicka i lite soja och tomatpuré och låter det fräsa in ordentligt innan vi håller i resten av ingredienserna. Alexander och Lukas leker runt köksön medan Benjamin, vår äldsta, är på sitt rum.

Genom det stora fönstret i köket ser jag ut över tomten och poolen på gräsmattan som jag och Karina byggde med brorsan för några år sedan. Det var en fin höst. Att få arbeta med händerna, bygga själv, det känns kul att skapa och se något bli till. Det var extra roligt att göra just den här poolen, att rita och planera den, göra markarbetet, armera, gjuta, gräva och allt som behövde göras. Det är nästan meditativt för mig och ett sätt att koppla av. Samtidigt minns jag känslan när jag tittade ut över tomten halvvägs in i projektet och det såg ut som ett bombnedslag. Vad har vi gjort? tänkte jag. Men det blev bra till slut.

”Har du sett att de rekryterar astronauter?” säger Karina plötsligt.

”Är det sant?” säger jag.

”Ja, jag läste annonsen och tycker att den beskriver någon jag känner...”

Hon visar annonsen. Se där. European Space Agency, ESA, söker för första gången på 13 år efter nya astronauter.

Jag måste ha gjort en min av något slag för Karina blir tyst en stund och tittar utforskande på mig.

”Det där skulle jag aldrig ha sagt, va?” säger hon med ett skämtsamt leende på läpparna.

Det är inte första gången jag tänker tanken på hur det skulle vara att jobba som astronaut. I mitt jobb som testpilot har jag många gånger hamnat i sällskap med just astronauter, på diverse konferenser och seminarier. Jag har då slagits av hur många likheter som finns mellan våra yrken. Visserligen har jag aldrig varit i rymden men som testpilot är jag van vid att göra samma slags riskbedömningar, identifiera problem som kan uppstå och lista ut hur man löser dem. Det är ett mindset som är liknande. Jag tänker att det inte är en slump att så många astronauter varit just militära testpiloter. Som hela gänget i Mercury-programmet, de allra första astronauter som NASA valde ut 1959 för att delta i det amerikanska rymdprogrammet, ”The original seven”. Alla sju blev pionjärer i västvärldens allra första trevande steg upp i rymden. Alan Shepard blev senare den första amerikanen i rymden och John Glenn den första amerikanen i omloppsbana. Även Jurij Gagarin, den första människan i rymden, var militär pilot.

Samma sak med besättningen bakom månlandningen 1969. Neil Armstrong, Buzz Aldrin och Michael Collins var alla testpiloter och hade flugit i U.S. Navy och U.S. Air Force.

Det betyder givetvis inte att man inte kan bli en bra astronaut om man inte är testpilot. Men det verkar finnas många viktiga likheter mellan jobben, så jag tänker att det i alla fall inte är någon nackdel.

Jag kanske skulle kunna klara mig förbi första omgången i alla fall, ta mig igenom det första nålsögat och kallas till testerna. Men sedan blir det nog svårare. Jag är trots allt över 40. Jag är dessutom svensk. Det sistnämnda är nog ett av mina största hinder för att gå hela vägen, förutsatt att jag klarar testerna. Vilka som skickas ut i rymden är i slutändan ofta en fråga om politik och Sverige hör inte till de länder i ESA som bidrar med mest pengar direkt. De länder som ger mest tenderar också att vilja se astronauter med

just deras flagga på axeln skjutas upp. Dessutom har Sverige, till skillnad från många andra mindre länder, haft en astronaut på ISS i Christer Fuglesang. Det är med andra ord mycket som talar emot mig, inser jag, när jag lägger spagettin i det kokande vattnet.

Karina är mer optimistisk.

”Du är ju som klippt och skuren för det här med din bakgrund”, säger hon och kommer fram till köksbänken. ”Jag tror till och med att du kan räkna dina chanser i procent.”

Både hon och jag vet att det inte är så enkelt, men det hon säger gör ändå att jag hänger kvar vid tanken. Framför allt så gör hennes sätt att prata att jag känner ett stöd ifrån henne, att hon också tycker att det här är intressant.

Jag ställer fram tallrikarna på bordet och går in på ESA:s hemsida. Jag noterar att fler än 200 000 personer redan varit inne och tittat på annonsen. Karina ansluter och vi går igenom behörighetskraven för ansökan och börjar checka av dem, ett efter ett.

Medborgare i ett ESA-medlemsland. Check på den.

En masterexamen i naturvetenskapliga ämnen eller utbildad experimentell testpilot. Där råkar jag uppfylla båda. Efter tio år som stridspilot skickades jag till USA för att utbildas till testpilot och efter ett antal år som det blev jag cheftestpilot på Saab. Jag är också utbildad civilingenjör på Chalmers.

Minst tre års arbetslivserfarenhet efter utbildningen med ett ökat ansvar i arbetsuppgifterna är ett annat krav. Jag har mer arbetslivserfarenhet än vad som krävs, men kanske är min ålder en nackdel. Å andra sidan är åldersgränsen 50 enligt annonsen. Vi checkar av den ena boxen efter den andra. Vana vid oregelbundna arbetstider och långa resor? Ja, det är vi, Karina och jag. Det är vår vardag, men vi har hittat ett sätt att hantera det som familj.

Det börjar bli mörkt ute och jag inser att tiden bara rinner i väg. Tur att barnen är så upptagna av att leka att de inte märker att de är hungriga. Jag stänger ned datorn och återgår till köket. Medan köttfärsen puttrar och pastan kokar så börjar jag tänka på hur

mina odds ser ut. Det kommer att vara knivskarp konkurrens, särskilt eftersom det var 13 år sedan sist. Chansen är kanske tillräckligt god för att vara värd den tid som en ansökan kommer att innebära. Jag smakar av och strör i lite mer kryddor innan jag låter det puttra vidare en stund.

Att upprätta ett cv, skriva personligt brev och fylla i ansökningsblanketten kommer att ta flera timmar. När jag inte jobbar vill jag gärna lägga tiden på att vara närvarande med mina barn och jobba på huset och annat som måste göras på tomten. Samtidigt så tänker jag att jag aldrig kommer att ångra mig om jag söker, men jag skulle kunna ångra om jag inte gör det. Jag har bestämt mig. Jag ska söka tjänsten som astronaut på den europeiska rymdorganisationen, ESA.

Nyfikenhet som drivkraft

Jag växte upp på Hammarö, en naturskön ö vid Vänern i Värmland som erbjuder både kustlinjer och grönskande skogar. För ett barn som älskade att vara i naturen och fiska var det ett mindre paradiset. Jag minns barndomen som en tid med mycket lek och äventyr och det tog ganska lång tid innan jag blev intresserad av skolan. Det var inte så att jag var ointresserad av den, jag var bara mer fokuserad på att bygga kojor och utforska skogarna med min bror och våra gemensamma kompisar.

Det var en väldigt fri uppväxt där mina föräldrar lät oss göra just det: utforska världen och livet. Man lär sig mycket av att vara ute på äventyr med kompisar och få klara sig själv. Samtidigt kände jag alltid att mina föräldrar fanns där om jag skulle behöva dem.

Jag utmärkte mig inte genom att vara särskilt modig som liten eller som tonåring. Jag var nog inte särskilt feg heller. Jag ville testa saker men inte ta vilka risker som helst. I snowboardbacken tyckte jag om att hoppa och åka snabbt. Men jag provade aldrig att göra några framåt- eller bakåtvoltar som vissa av kompisarna gjorde.

Jag var en kille som alltid ville vara med där det hände, men som sällan ville stå i centrum. Jag glömmer aldrig hur det kändes att stå framför klassen och hålla föredrag. En gång skulle jag prata om ett ämne jag valt själv och jag hade precis läst en text om psykologi och om hur hjärnan fungerar. Min puls gick på högvarv och jag

kunde verkligen känna hjärtat slå, det slog så hårt att det nästan gjorde ont i nedre delen av halsen. Jag tänkte att man kunde se hur pappret i handen vibrerade av mina skakiga händer. Jag började prata och hörde hur min röst lät annorlunda, men jag fick ur mig orden, tror jag. När lektionen var slut kom en klasskamrat fram till mig och sa att det jag pratade om var jätteintressant och en annan klasskamrat ställde en fråga. Jag funderade på om de sa så bara för att vara snälla eftersom de sett att jag var så nervös. Eller om de faktiskt tyckte att det jag sa var intressant. Men jag minns också att jag tänkte att det kanske inte spelade så stor roll egentligen, för oavsett anledning så fick det mig att känna mig glad. Jag har ofta tänkt på det här tillfället efteråt, hur stor betydelse ett snällt ord kan ha. För hur det kändes för mig att stå inför människor igen, nästa gång och nästa gång, och hur mycket det betydde för att jag skulle våga ta risken att ställa mig där igen.

Det fanns inga höga krav hemifrån på att vi skulle vara duktiga i skolan eller prestera. Budskapet var att skolan finns där för oss, att vi skulle respektera den och att vi skulle ha kul där.

För mina föräldrar var det viktigare att jag lärde mig än att jag presterade. Vilka betyg jag kom hem med spelade inte så stor roll. Jag fick med mig tanken på att skolan var en lyxig möjlighet man inte ville missa. En hel skola byggd för att lära sig saker i. Jag tror att den inställningen till utbildning smittade av sig på mig och jag bar med mig den känslan genom gymnasiet och när jag började plugga på Chalmers.

Att få drivas av nyfikenhet och att uppmuntras att ställa alla möjliga frågor om hur saker fungerar snarare än att ha alla rätt på proven gjorde skolan till en positiv del av livet, istället för tvärtom. Jag minns att pappa brukade fråga: "Vad är du nyfiken på då? Jaså, ja men lär dig något om det då!"

Jag har alltid gillat att skapa, bygga, reparera och fixa saker. När jag var liten tyckte jag om att hamra och meka. Senare i livet kunde jag också sitta framför datorn och skriva kod i timmar i sträck. Så

här i efterhand tror jag att jag lika gärna kunde ha blivit snickare, mekaniker eller AI-programmerare.

Jag minns när mamma och pappa hade köpt en ny VHS-bandspelare för att förhöja filmkvällarna hemma. Jag var sju år gammal och fick äran att packa upp och installera den. Det var otroligt spännande att öppna kartongen, ta ut videospelaren och alla kablar. Jag fick allt att fungera. Det blev en tradition hemma. Varje gång familjen köpte nya elektriska prylar så fick min bror och jag i uppdrag att sätta ihop dem och lära oss hur de fungerade. Varje gång kändes det som att de erbjöd en ny värld av möjligheter att utforska.

Pappa jobbade som hjärtläkare, kardiolog, och ställde ofta frågor till mig om hur jag trodde att saker fungerade. Jag vande mig vid att ifrågasätta det mesta och att ibland ifrågasättas, på ett hälsosamt sätt. Jag fick också vara försökskanin i hans forskning många gånger. Mamma var plågsamt social, vilket var ganska nyttigt för mig, men också pinsamt. Hon kunde börja prata med närmsta människa om precis vad som helst och inte sällan skickade hon fram mig och min bror i samma veva. Kom vi in på en restaurang spelade det ingen roll om det fanns lediga bord, hon såg alltid till att segla ned bredvid några okända människor och inom någon minut så hade hon hittat något de hade gemensamt. Hon såg också alltid till att jag var med på olika sporter och att jag testade olika instrument, allt detta med blandad framgång. ”Det spelar ingen roll, bara man är med”, brukade jag få höra.

Både mamma och pappa var och är äventyrslystna och tycker om att vara i skog och mark, så vi var ute mycket redan som små barn. Min mamma är norsk och även jag är norsk medborgare så mycket av min uppväxt tillbringade jag i mitt andra land, Norge. På somrarna var vi ute och vandrade och på vintrarna åkte vi skidor, både utför och på längden. I både de norska och de värmländska skogarna kunde stjärnhimlen om vintrarna verkligen spraka som diamanter mot en duk av svart sammet. En kväll strax före julafton

tog vi på oss overallerna och tog skidorna som stod mot väggen. Mamma och pappa hade stoppat på sig lite valla i fickorna om det som redan fanns på skidorna inte skulle passa temperaturen. Snön gnistrade och det var riktigt kallt, så där kallt så det biter i kinderna och näsborrarna klibbar ihop om man drar in lite hårdare genom näsan. Innan vi nådde elljusspåret skidade vi genom en helt obelyst del av skogen. Jag och pappa stannade till bland tallarna och jag kunde se min yngre bror skida lite stapplande framför oss i spåret, med mamma strax bakom sig. Jag tittade upp mot stjärnorna och fastnade en stund. När jag frågade pappa om hur stort universum är så svarade han att det var oändligt. ”Hur då oändligt, det måste ju ta slut?” undrade jag. ”Okej, vad kommer bortom slutet då?” frågade han tillbaka. För en åttaårig pojke var det omöjligt att ta in men jag visste också att det bara fanns ett sätt att ta reda på hur det verkligen var där uppe: att åka dit.

Oavsett vad det handlar om så blir saker roliga när man låter nyfikenheten utgöra drivkraften, det finns alltid något att lära sig, till och med om det riktigt tråkiga. Det har också gjort att jag inte är så rädd för att fråga andra hur saker och ting fungerar när jag själv inte fattar. Jag är inte särskilt rädd för att misslyckas, vilket kan vara lätt att säga när mycket har gått bra. Men jag känner verkligen så. Det kan vara ganska fint att misslyckas; att få be någon om hjälp, lära sig och sedan kunna hjälpa andra. Även om jag kan ha tyckt att det var smärtsamt i stunden, så har jag inte varit rädd för det.

AGERA I OVISSHET

Jag tyckte som sagt inte att det var jätteroligt att gå i skolan som barn och jag gick ut grundskolan med godkänt. Men i gymnasiet i Karlstad hände något, särskilt på de naturvetenskapliga lektionerna. Jag minns en lektion när vi hade gått igenom diffraktion – om hur

ljus böjer sig genom ett gitter och delas upp i färger beroende på våglängd. Jag kände att jag förstod det. För en ung kille som inte alltid hade sett nyttan av lektionerna blev det här något som fascinerade och som jag ville ta vara på. Där och då förstärktes ett intresse i mig om att ta reda på hur saker och ting fungerar på riktigt.

När jag gick ut gymnasiet i Karlstad 1999 var Sverige i en tid då lumpen nästan hade blivit frivillig. Det var bara vissa i min bekantskapskrets som gjorde militärtjänstgöring och själv var jag i valet och kvalet hur jag skulle göra. Jag var 18 år och tänkte söka in på civilingenjörsprogrammet på Chalmers. Jag ville bygga prototyper och utveckla ny teknik.

När mönstringen väl kom och jag åkte in till Pliktverket på Karolinen i Karlstad, så hade jag fortfarande inte bestämt mig. Officeren framför oss lade på ett overhead-blad som projicerade en bild på den vita duken framme vid tavlan. Han visade bilder från olika utbildningar i Försvarsmakten. En av bilderna visade en grupp människor bakom en stock i skogen som låg och åt, med utrustningen och sina ryggsäckar bredvid sig. Skogen har jag ju alltid tyckt om. Dessutom verkade det vara riktigt utmanande och jag har alltid varit svag för utmaningar. Det sporrar mig att testa mina gränser. Jag får ibland frågan om jag är en tävlingsmänniska. Jag har många gånger svarat nej, vilket mina kamrater har skrattat åt. Det är bara att jag inte har varit särskilt intresserad av att tävla mot andra, den riktiga tävlingen är den jag har mot mig själv. Jag vill vara så bra som just jag kan vara, om sedan någon annan är bättre så är det nästan bara motiverande, för då kanske jag också kan bli ännu bättre. Innan presentationen var slut hade jag bestämt mig för att göra värnplikten, och ska jag göra den, tänkte jag, så vill jag göra den ordentligt. Snacket i Karlstad på den tiden var att Fallskärmsjägarskolan var det svåraste man kunde göra. Så jag sökte, och kom in.

Jag tror att tiden på fallskärmsjägarskolan satte några grundvärderingar i mig som jag för alltid kommer att bära med mig.

Som vikten av att hålla ordning på sig själv och sin utrustning.

Att jobbiga känslor som smärta, kyla, hunger och utmattning går över och bara gäller under en begränsad tid. Jag lärde mig att våga kasta mig ut i den svarta natten från ett flygplan utan att se marken och förbereda mig för landning genom att lyssna på ljudet av när ryggsäcken slog i marken och då veta att jag har en sekund på mig att sätta fötterna rätt, böja lätt på knäna och rikta tårna uppåt för att ta smällen på hälarna och rulla för att leda bort energin i det hårda nedslaget.

Inte minst lär man sig att vara i och agera i ovisshet. Det fanns aldrig något schema. Av erfarenhet lärde jag mig att vi brukade vara lediga ungefär varannan helg, om man hade tur. När jag kom tillbaka på söndagen kunde det i bästa fall finnas information om vilken utrustning man skulle använda på måndag morgon, men oftast fick vi inte ens veta det utan bara en tid. Jag hade ingen aning om vad jag skulle göra kommande vecka, vilka uppgifter som väntade, vilka provningar. Det fanns inget att förbereda sig på så det var bara att lära sig lita på att vad det än var så skulle jag reda ut det. Jag minns en scen när en av killarna i min pluton efter några månader ställde frågan om vi kunde få ett schema. Responsen han fick var jäkligt tydlig.

”Vill ni ha information om vad som ska hända i morgon? Ni är fallskärmsjägare som ska operera bakom fiendens linjer. Tror ni att fienden kommer att informera er om sina planer nästa vecka i händelse av ett krig? Känner ni att ni behöver ha den informationen för att klara av era uppgifter så är ni på fel plats. Mitt råd till er är att släppa kontrollbehovet och lära er att anpassa er!”

Det där blev en grundattityd, ett mindset, som jag tycker om och känner mig trygg med. Att ta saker som de kommer. Jag inser så klart värdet av att förbereda sig och ha en plan, i alla fall värdet av att ta fram en plan. Men i slutändan måste man utgå från att saker aldrig blir som man planerat. Tillvaron är oviss, det är bara att omfamna det!

Den första tiden under fallskärmsjägerutbildningen var jag bara

ett anonymt nummer, ”146”. Men i takt med att tiden gick och jag visade att jag klarade av uppgifterna så fick jag mitt namn tillbaka och den grupp som bildades blev väldigt tajt och prestigelös.

Efter militärtjänstgöringen påbörjade jag min utbildning till civilingenjör med inriktning på elektroteknik och så småningom artificiell intelligens på Chalmers. Min inställning var inte att bli bäst i klassen utan att klara det, lära mig så mycket som möjligt och försöka ha roligt på vägen. Livet på Chalmers var inte förenat med särskilt många risker. Jag insåg att det var något jag saknade i livet. Jag kunde inte släppa tanken på att fortsätta i Försvarsmakten. Gruppdynamiken och lagkänslan som finns där är speciell. Att lösa problem i en liten grupp där ett misstag kan få stora konsekvenser kändes meningsfullt.

Kombinationen av mitt intresse för teknik, snabba beslut, utmaningar och lagarbete gjorde att jag började snegla mot flygvapnet. Det här var vid millennieskiftet och Sverige hade några år tidigare utvecklat Jas 39 Gripen. Ett tekniskt litet mirakel som kittlade både den blivande civilingenjören och den spänningssökande killen i mig. Det var utmanande både fysiskt och psykiskt och handlade om tekniskt avancerade system. Där fanns alla komponenter som jag går i gång på.

Jag har alltid haft inställningen: om jag inte söker så kommer det ju i alla fall aldrig att hända. Det är lika bra att söka, det finns inget att förlora.

Så jag sökte och blev antagen.

EN DAG – TRE HALVOR

Utbildningen inleddes vid Militärhögskolan Karlberg där jag utbildades till officer, sedan vidare till Linköping där jag lärde mig att flyga SK60, en tvåsitsig trotjänare från 1960-talet. Efter flygskolan bar det av till Såtenäs för att börja flyga Gripen och

till sist hamnade jag på F21 i Luleå som blev mitt hemmaförband.

Något som var tydligt i flygvapnet och som jag hade med mig från fallskärmsjägarskolan var hur man ledde och vem man lyssnade på. Kompetens före grad var ledord och det var inspirerande att se hur gruppens och ledarnas attityd ledde till att den som var mest kompetent för en uppgift också fick en naturlig ledarroll, oavsett vilken grad man hade i befälshierarkin. Det är klart att det högsta befälet hade ansvaret och till syvende och sist så är en order en order. Men om någon var mer lämpad att lösa en uppgift så var det självklart att man lyssnade på den personen.

2011 sände Sverige stridsflyg till kriget i Libyen och jag var en av de piloter som skickades. Det var en mycket berikande erfarenhet på många sätt och jag tog med mig många kunskaper och reflektioner därifrån. En hel del stora tankar kring grundläggande värderingar och mänskliga konflikter, men också kring lagarbete och tillit, både till människor och system. Efter kriget kom jag tillbaka till Luleå och vid det här laget hade vår första son Benjamin hunnit bli ett år gammal.

Även om jag älskade jobbet som stridspilot, så gjorde min nyfikenhet på teknisk utveckling att jag också länge hade haft tankar på att försöka bli testpilot. 2012 beslutade Sverige att bygga en ny version av Jas 39 Gripen, som hade så mycket nytt i sig att det i princip handlade om ett helt nytt flygplan. Saab hade samtidigt behov av att rekrytera nya testpiloter. Hur ofta händer en sådan sak? Att ett nytt stridsflygplan introduceras händer kanske vart trettionde år, så trots att jag verkligen trivdes i Luleå valde jag att söka. Jag trodde inte att jag skulle få jobbet men jag tänkte som jag brukar: om jag söker så får jag åtminstone göra roliga tester och bli en erfarenhet rikare. Men jag fick det och skickades till USA för utbildning och nu hade även vår andra son, Alexander, fötts. Han var bara två månader när vi åkte över Atlanten för en 15 månader lång utbildning vid US Naval Test Pilot School, USNTPS, i Maryland. Det är en mycket speciell miljö. I USA

rankas alla militära grupper varje år, så har man en grupp på 30 personer är någon rankad som nummer ett och någon är nummer 30. Alla som blir antagna till testpilotskolan var bäst i sin grupp. De har flugit tusentals timmar och de flesta har sökt utbildningen flera gånger innan de kommer in. Här handlade det inte bara om att vara bra på att flyga utan också att förstå varför flygplanet beter sig som det gör och inse konsekvenserna av det. Att kunna observera och notera det under flygning och att fatta vad det spelar för roll för en stridspilot i praktiken. Hur påverkar det uppdraget och hur farligt är det? Är det något som kan verka intuitivt konstigt men som inte påverkar risken i grunden och tvärtom? Jag lärde mig det sättet att tänka ganska snabbt, hur man gör för att vara effektiv som testpilot. Även om det var en riktigt tuff utbildning, och jag hade flugit något mindre än medel, så trivdes jag bra. Jag ville lära mig så mycket som möjligt för att det var kul att lära sig, men också för att jag kände en stark skyldighet gentemot Sverige som hade skickat dit mig, att ta med mig så mycket värde tillbaka som jag bara kunde.

Det fanns ett stående skämt på testpilotskolan som var att man flög första halvan av dagen, hade teori andra halvan av dagen och skrev rapporter samt förberedde morgondagens flygning den tredje halvan av dagen. Det mindre roliga med skämtet var att det var helt sant. Med andra ord så var man ständigt överbelastad och det gällde verkligen att välja var man skulle lägga krutet och att nöja sig med "good enough".

När jag tilldelades mitt examensarbete på testpilotskolan i USA fick jag i uppdrag att flyga det legendariska spaningsflygplanet U2 Dragon Lady. Ett flygplan designat att flyga så högt som möjligt in över fiendens territorium utan att bli nedskjutet. Min uppgift var att testa flygplanet inom en mängd olika områden, allt från hur det var att styra till hur lämpligt pilot-interfacet var för sitt uppdrag. Men den viktigaste testpunkten för mig var att ta reda på flygplanets maxhöjd. Det krävde att jag flög med en

extrem precision för att lyckas. Två knop för långsamt och planet skulle tappa flygförmågan och vingarna brytas av. Två knop för fort och överljudsströmningen skulle också få planet att tappa flygförmågan och vingarna hade brutits av. Det var med andra ord en ganska farlig situation. Men jag var tränad för uppdraget, först som stridspilot och nu som nästan färdigutbildad testpilot. Jag var fullt informerad om vad som väntade och vad jag behövde göra för att utföra uppgiften.

För att överleva på maxhöjden behövde jag ha rymddräkt på mig, trots att man inte når rymden. På väg upp mot den viktigaste testpunkten planade jag ut en kort stund, drack lite vatten genom ventilen på hjälmen och tryckte sedan in röret från en tub "Caffinated apple pie" genom ventilen för att klämma i mig lite energi och bli lite mer alert. Jag sträckte sedan ut armarna på min inte så smidiga rymddräkt och greppade flygplanskontrollen med de otympliga rymddräktshandskarna för att fortsätta stiga. Jag kände hur differentialtrycket mellan rymddräkten och cockpiten ökade och dräkten blev styvare och styvare. När jag närmade mig maxhöjden så kände jag verkligen hur gränsen bakom mig och gränsen framför mig kom närmare och närmare, ända tills jag befann mig i det hörn som på grund av den dödliga faran som lurar utanför kallas "the coffin corner". Men det var fantastiskt vackert, himlen hade övergått från att vara en ljusblå sommarhimmel till en svart rymd och när jag tittade ut så började jag se jordens krökning. Jag bestämde mig för att ta en selfie med rymddräkt, svensk flagga och spegelbilden av jorden i visiret, när jag väl kommit ned på en något mindre dödlig höjd förstås.

Efter ett och ett halvt år gick jag ut som kursetta på utbildningen. Det överraskade mig. Jag glömmer aldrig när amiralen som intagit scenen under examensmiddagen öppnade ett kuvert och tog upp en svensk flagga. Jag förstod inte först, det kändes så overkligt, men det var mitt namn som lästes upp och jag tilldelades Willie McCool Outstanding Student Award. Willie McCool gick samma

utbildning som jag och examinerades som kursetta 1991. Några år senare blev han antagen som NASA-astronaut. Utmärkelsen fick hans namn efter att han förolyckats med resten av sin besättning när rymdfärjan Columbia 2003 disintegrerades under återinträdet i jordatmosfären.

När jag tittar tillbaka på de val jag gjort sedan jag gick ut gymnasiet så ser det nästan ut som en snitslad bana som leder rakt mot astronautyrket. Civilingenjör, stridspilot och testpilot är en kombination av erfarenheter som många astronauter före mig delar. Men vid varje tidpunkt då jag gjorde valen så var det aldrig med tanke på att en dag bli astronaut. Jag gjorde det för att det kändes roligt och spännande där och då.